

BESLUTSPROTOKOLL
Sammanträdesdatum
2024-03-13

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diarienummer: SKR 231219c

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 13 mars kl. 9.00 – 12.00

Dispensansökan från Region Norrbotten

Arbetstidsnämndens beslut
Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 3 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens
Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning
Ärendet har beretts av SKR och Vårdförbundet.

Beslutet expedierat 2024-03-22

Ordförande
Anders Ferbe

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i AB § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till HÖK/AB. De nya bestämmelserna i avtal samt bilagor träder i kraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till HÖK/ AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i § 3 i överenskommelsen om dispens och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Region Norrbotten

Region Norrbotten har inkommit med en ansökan om dispens avseende avvikelser från AB § 13 mom. 5.

Dispens söks för sammanlagt 10 specialistsjuksköterskor som arbetar inom regionens verksamhet med ambulanshelikopter.

Ambulanshelikopterverksamheten drivs av Svensk Luftambulans (SLA). Verksamheten bemannas med specialistsjuksköterskor, läkare och pilot.

Ansökan avser endast specialistsjuksköterska då övriga funktioner inte bemannas av personal som är anställda av regionen.

Verksamheten

Ambulanshelikoptern används till primära och sekundära uppdrag inom länet. I det primära uppdraget ingår sjukdomsfall, olycksfall, transport- och trafikolyckor. Det sekundära uppdraget består av att transportera patienter till annan vårdinrättning eller vårdnivå.

Ambulanshelikopterverksamheten är placerad i Gällivare. Gällivare är en glesbygdsort men ortens placering ger möjligheter för helikopterambulansen att nå alla delar av länet utan tankning. Gällivare sjukhus är ett länsdelssjukhus, med en begränsad verksamhet. Det medför att bemanning från sjukhuset inte är möjligt, då den kompetens som verksamheten kräver inte finns tillgänglig i närområdet.

För uppdraget krävs specialistsjuksköterskor med utbildning för helikopter varav 3 specialistsjuksköterskor med denna kompetens finns i Gällivare, övriga pendlar in för arbete med ett pendlingsavstånd på mellan 10 och 30 mil enkel väg.

Utbildning för specialistsjuksköterskor för arbete i helikopter är inte möjlig att genomföra för arbetsgivaren på grund av platsbrist i helikoptern. Arbetsgivaren är därför beroende av att rekrytera medarbetare med denna utbildning från andra arbetsgivare exempelvis Försvarsmakten.

Vid tjänstgöring i helikopter gäller föreskrifter för vila och maximal flygtid enligt särskilda föreskrifter för flyg (EASA). Det innebär att vid varje byte av besättningsmedlem ska en säkerhetsgenomgång genomföras med samtlig ombordpersonal. Under tiden den genomförs får helikoptern inte användas för uppdrag.

Som skäl för dispens har regionen uppgett följande.

Regionens främsta skäl för dispens är möjligheten att bemanna helikoptern med specialistsjuksköterska utbildad för helikopter och därmed säkerställa beredskap för insats. Om dispens inte beviljas kan arbetsgivaren inte tillhandahålla ambulanshelikopter enligt nuvarande uppdrag.

Om erfarna sjuksköterskor inte finns att tillgå måste uppdragsprofilen göras om. En konsekvens av en sådan omarbetning av uppdragsprofilen kan innebära att helikoptern bara kan landa på helikopterlandningsplatser. Nödställda i skogen eller fjällmiljö kan då inte hämtas eftersom säkerheten alltid går först.

Bedömning

Regionen har tydliggjort verksamhetens förutsättningar och varför det för närvarande inte är möjligt att förlägga arbetstid så att viloregler enligt avtal uppfylls. De särskilda arbetstidsregler som finns för flygsäkerhet garanterar att tillräcklig vila kommer erhållas även då larm inträffar.

Beslut

Arbetstidsnämnden beviljar dispens för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar enligt ansökan under tiden 1 februari 2024—31 januari 2025.

Beslutet avser en begränsad tid och förutsätter att arbetet med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.